

Vertel me het einde

Valeria Luiselli

VERTEL ME HET EINDE

Een essay in veertig vragen

Uit het Engels vertaald door
Fiep van Bodegom & Merijn Verhulst

DAS MAG | KARAAT

Van Valeria Luiselli (Mexico-Stad, 1983) verschenen eerder de boeken *De geschiedenis van mijn tanden*, *De gewichtlozen* en *Valse papieren*. Haar werk is in meer dan twintig talen vertaald. Ze schrijft regelmatig voor *The New York Times*, *The New Yorker*, *McSweeney's* en *Granta*.

Eerste druk: augustus 2017

Tweede druk: augustus 2017

© 2017, Das Mag Uitgevers & Uitgeverij Karaat

Oorspronkelijke titel: *Tell Me How It Ends (An Essay In Forty Questions)*,
Coffee House Press. © 2017, Valeria Luiselli

Nederlandse vertaling: Fiep van Bodegom & Merijn Verhulst
Deze uitgave kwam mede tot stand door bemiddeling van Rogers,
Coleridge & White, Literary Agency te Londen

Ontwerp: Lyanne Tonk
Productiebegeleiding: Tim Beijer
Auteursfoto: Zony Maya

NUR 320

www.dasmag.nl

www.uitgeverijkaraat.nl

INHOUD

I. Grens	9
II. Rechtbank	39
III. Thuis	61
IV. Gemeenschap	99
Coda (acht korte postscripta)	111
<i>Verantwoording en woord van dank</i>	119
<i>Bronnen</i>	121

I

GRENS

‘Waarom ben je naar de Verenigde Staten gekomen?’ Dat is de eerste vraag op het intakeformulier voor minderjarige immigranten die zonder begeleiding van een volwassene asiel aanvragen. Het formulier wordt gebruikt in de rechtbank voor immigratiezaken in New York, waar ik in 2015 als vrijwillige tolk aan de slag ben gegaan. Mijn taak daar is simpel: ik interview kinderen in de rechtbank, aan de hand van het intakeformulier, en vertaal hun verhalen uit het Spaans in het Engels.

Maar wat in theorie eenvoudig lijkt is dat in de praktijk vaak helemaal niet. De woorden die ik in de rechtbank hoor komen uit de mond van kinderen, woorden die onderdeel zijn van een complex weefsel van verhaallijnen. De kinderen spreken ze aarzelend uit, soms met wantrouwen, altijd met angst. Ik moet ze vertalen in geschreven tekst, omzetten in bondige zinnen, transformeren tot een samenhangend verhaal en herschrijven met een duidelijke juridische terminologie. De verhalen van de kinderen zijn verdraaid en verbrokkeld, en worden met veel gestamel verteld.

Het zijn verhalen van zulke verwoeste levens dat het bijna onmogelijk is er nog een lopend verhaal van te maken. Ze hebben namelijk geen begin, geen midden en geen einde.

Na afloop van het intakegesprek met het kind praat ik met advocaten om hun mijn transcriptie en eventuele notities te overhandigen. De advocaten analyseren de antwoorden van het kind, doen suggesties voor een levensvatbare verdediging tegen de uitzetting van een kind en de ‘mogelijke steun’ die hij of zij kan krijgen. Dan begint de speurtocht naar de vertegenwoordiger van het kind in de rechtbank. Zodra een advocaat een zaak heeft geaccepteerd, begint de juridische strijd. Indien de strijd wordt gewonnen, zal het kind een vorm van immigratiesteun krijgen. Indien hij wordt verloren, volgt een uitzettingsbevel van een rechter.

Ik kijk hoe onze kinderen op de achterbank van de auto liggen te slapen, terwijl we vanuit Manhattan over de George Washington Bridge New Jersey in rijden. Vanuit de bijrijdersstoel werp ik af en toe een blik op mijn tien jaar oude stiefzoon, die ons vanuit Mexico is komen opzoeken, en op mijn vijfjarige dochter. Achter het stuur concentreert mijn echtgenoot zich op de weg voor ons.

Het is de zomer van 2014. We wachten al enkele maanden op onze *green cards*, tot ze toegekend of geweigerd worden, en we besluiten, voor zolang het duurt, er een familiereisje van te maken. We rijden

van Harlem, New York, naar een dorpje in Cochise County, Arizona, dicht tegen de Amerikaans-Mexicaanse grens.

Volgens de tamelijk beledigende terminologie van de Amerikaanse migratiewetten zijn we in de drie jaar dat we in New York wonen *nonresident aliens* geweest – letterlijk ‘aliens zonder verblijf’ en correct vertaald ‘buitenlanders zonder permanente verblijfsvergunning’. Dat is de term om iedereen die niet uit de Verenigde Staten komt te beschrijven – *alien* –, of ze nu in het land wonen of niet. Zo zijn er ‘nonresident aliens’, ‘resident aliens’ en zelfs ‘removable aliens’. We wilden ‘resident aliens’ worden, ook al wisten we waar we ons mee inlieten toen we besloten een green card aan te vragen: de advocaten, de financiële kant van het verhaal, de vele vaccinaties en medische onderzoeken, de maandenlange onzekerheid, de nogal vernederende tussenstappen, zoals het moeten wachten op een *advance parole*-document waarmee we het land ‘onder voorwaarden’ mogen verlaten én weer op tijd moeten terugkeren, alsof we criminelen zijn, en vooral het wettelijke verbod om het land te verlaten – zonder daarbij onze migratierechten te verliezen – terwijl we wachten op de uitkomst van ons verzoek om een advance parole. Desondanks besloten we een aanvraag voor een green card te doen.

Toen we ten slotte onze aanvragen instuurden, enkele weken voor we aan onze roadtrip zouden beginnen, braken er een paar vreemde dagen voor ons aan, dagen waarin we op onze hoede waren – alsof

het gooien van de envelop in de brievenbus op de hoek van onze straat iets in ons veranderd had. We maakten grapjes, enigszins frivool, over de mogelijke definities van onze nieuwe migratiestatus. Waren we nou ‘pending aliens’, ‘schrijvers op zoek naar status’, ‘alien-schrijvers’ of misschien wel ‘pending Mexicans’? Ik vermoed dat we diep vanbinnen onszelf voor het eerst, ieder op zijn eigen manier, de vraag stelden die ik nu kinderen stel aan het begin van het intakegesprek: ‘Waarom ben je naar de Verenigde Staten gekomen?’

We hadden geen duidelijk antwoord. Niemand heeft dat. Maar de teerling was geworpen, we hadden onze aanvragen ingediend, en terwijl we wachtten op een antwoord mochten we het land niet uit. Dus toen het zomer werd kochten we kaarten, huurden een auto, pakten wat essentiële spullen in, maakten playlists en verlieten New York.

De vragenlijst voor een green card lijkt in niets op het intakeformulier voor ongeregistreerde minderjarigen. Wanneer je je aanmeldt voor een green card moet je vragen beantwoorden als ‘Bent u van plan polygamie te plegen?’ of ‘Bent u lid van de communistische partij?’ of zelfs ‘Hebt u ooit met opzet een moreel verwerpelijk misdrijf begaan?’ En hoewel niets luchthartig opgevat kan of mag worden wanneer je je in de onzekere toestand bevindt dat je toestemming vraagt om in een land te wonen dat niet het jouwe is, schuilt er bijna iets aandoenlijks

in de obsessies in het vragenformulier voor de green card en het beeld dat daaruit naar voren komt van de toekomst en haar mogelijke gevaren: losbandigheid, communisme, moreel verval. Het formulier voor de green card straalt retro-onschuld uit, het brengt herinneringen terug aan de grofkorrelige films over de Koude Oorlog die we indertijd op vhs zagen. Het vragenformulier voor ongeregistreerde kinderen daarentegen toont een koelere, cynischer en achterdochtige werkelijkheid. Het leest alsof alles in High Definition wordt getoond en terwijl je de veertig vragen doorneemt is het onmogelijk niet het gevoel te krijgen dat de wereld inderdaad een meer fucked-up plek is geworden dan we ons ooit hadden kunnen voorstellen.

Het eerste interview van een kind bij de rechtbank heet de ‘screening’, een term die ik net zo cynisch als gepast vind: het kind een filmrol met beelden; de tolk-vertaler een ietwat verouderd apparaat om die rol op de juiste manier af te draaien; het juridische systeem een soort scherm waarop alles geprojecteerd wordt – een scherm dat te versleten, te vies en te gescheurd is om enige helderheid of aandacht voor detail mogelijk te maken. Alle verhalen worden geeneraliseerd, vervormd en getoond zonder focus.

Vóór de formele screening begint moet de persoon die hem uitvoert een formulier invullen met de essentiële biografische gegevens van de minderjarige: naam, leeftijd, geboorteland, naam van zijn voogd

in de Verenigde Staten, namen van de mensen bij wie de minderjarige op dat moment woont, contactgegevens en een correspondentieadres. Al deze informatie moet bovenaan op het formulier worden vermeld.

Een paar regels eronder, net voor de eerste formele vraag, zweeft een lijn over de pagina, als een ongemakkelijke stilte:

Waar is de moeder van het kind? _____

De vader? _____

De interviewer moet alle informatie die het kind kan en wil geven op die lijnen schrijven – die twee ruimtes die eruitzien als slecht gehechte wonden. Te vaak blijven die ruimtes leeg: alle kinderen komen zonder hun vader of moeder. En velen van hen weten niet eens waar hun ouders zijn.

We rijden begin juli door Oklahoma wanneer we voor het eerst horen over de stroom kinderen die, alleen en zonder reisdocumenten, aan de grens verschijnen. Op onze lange etappes westwaarts volgen we de nieuwsberichten via de radio. Het is een droevig verhaal dat zo dicht bij ons staat maar toch onvoorstelbaar, bijna onwerkelijk lijkt: tienduizenden minderjarige migranten uit Mexico en Centraal-Amerika zijn aan de grens gedetineerd. Niets is duidelijk in de eerste berichtgeving over de situatie, die snel algemene bekendheid zal krijgen als een migratiecrisis, hoewel anderen zullen pleiten voor de

accuratere term ‘vluchtelingen crisis’.

Vragen, speculaties en meningen overspoelen de nieuwsberichten in de dagen die volgen. Wie zijn deze kinderen? Wat gaat er met ze gebeuren? Waar zijn hun ouders? Waar zullen ze nu naartoe gaan? En waarom, waarom zijn ze naar de Verenigde Staten gekomen?

‘Waarom ben je naar de Verenigde Staten gekomen?’ vraag ik kinderen in de rechtbank.

Hun antwoorden lopen uiteen, maar ze wijzen vaak naar één en dezelfde *pull factor*: de hereniging met een ouder of een andere nabije bloedverwant die jaren eerder naar de Verenigde Staten is getrokken. In andere gevallen is er sprake van een *push factor*: extreem geweld, vervolging en dwang door bendes, psychisch en fysiek misbruik, slavernij, verwaarlozing, verlating. Vaak jagen ze niet eens de Amerikaanse Droom na, maar hopen ze simpelweg te ontwaken uit de nachtmerrie waarin ze geboren zijn.

Dan volgt de tweede vraag op het intakeformulier: ‘Wanneer ben je de Verenigde Staten binnengekomen?’ De meeste kinderen weten de exacte datum niet. Ze glimlachen en zeggen: ‘Afgelopen jaar’, of ‘Kortgeleden’ of simpelweg ‘Ik weet het niet’. Ze zijn allemaal hun dorp of hun stad ontvlucht, ze hebben allemaal gelopen, gezwommen, gerend, op illegale plekken overnacht en op treinen en vrachtwagens meegelift. Ze hebben zichzelf aangegeven bij de agenten van de Border Patrol. En ze zijn helemaal hier-

naartoe gekomen op zoek naar – op zoek naar wat eigenlijk? Op zoek naar wie? De vragenlijst vraagt daar niet naar. Die vraagt om exacte details: ‘Wanneer ben je de Verenigde Staten binnengekomen?’

Terwijl we steeds dieper het land inrijden en ons steeds verder verplaatsen over de enorme landkaart die ik af en toe uit het handschoenenkastje haal, wordt de zomerhitte droger, het licht dunner en witter, en wordt het steeds stiller op de weg. We speuren naar informatie over de ongeregistreerde kinderen en de situatie aan de grens. We verzamelen regionale kranten die al snel een stapel vormen op de vloer van onze auto, voor mijn bijrijdersstoel. We speuren voortdurend op internet en zetten de radio aan zodra we een signaal kunnen opvangen.

Meer vragen, speculaties en opinies overspoelen de verslaggeving met betrekking tot de crisis: sommige bronnen bieden scherpzinnige en lucide analyses over oorzaken van de plotselinge stijging in de toestroom van minderjarigen, andere hekelen de slechte behandeling van de minderjarigen aan de grens, weer andere steunen de spontaan georganiseerde burgerprotesten tegen hun komst.

Het onderschrift op een nieuwssite bij een veront- rustende foto van een man en vrouw die met vlaggen, banieren en geweren in de lucht zwaaien luidt: ‘Demonstranten, van wie sommigen het recht openlijk wapens te dragen uitoefenen, verzamelen zich buiten het Wolverine Center in Vassar [Michigan], dat

onderdak zou bieden aan illegale jongeren, om hun afkeer van de situatie te tonen'. Een andere foto op het internet toont een bejaarde man en vrouw die borden omhooghouden met de teksten 'Illegaliteit is een misdaad' en 'Retour afzender'. Ze zitten op strandstoelen en hebben zonnebrillen op. Het onderschrift luidt: 'Thelma en Don Christie uit Tucson demonstreren tegen de komst van ongeregistreerde immigranten in Oracle, Arizona. 15 juli 2014'. Ik zoom in en vraag me af wat er door het hoofd van Thelma en Don Christie ging toen ze hun protestborden maakten. Noteerden ze de zin 'Manifestatie tegen illegalen' met potlood in hun agenda, naast 'kerk' en vóór 'bingo'? Wat dachten ze terwijl ze strandstoelen in de achterbak laadden? En waar hadden ze het over toen ze in noordelijke richting de tachtig kilometer naar Oracle reden?

In enkele kranten wordt de aankomst van de ongeregistreerde kinderen als een Bijbelse plaag beschreven. Hoed u: de sprinkhanen! Ze zullen het oppervlak van de aarde zo dicht bedekken dat er geen land meer te zien is – deze levensgevaarlijke koffiekleurige jongens en meisjes, met hun spleetogen en haar in de kleur van obsidiaan. Ze zullen uit de hemelen neervallen, op onze auto's, onze groene, gemaaide gazons. Ze zullen op onze hoofden neervallen. Ze zullen onze scholen bezetten, onze kerken, onze zondagen. Ze zullen hun chaos meebrengen, hun ziektes, het vuil onder hun nagels, hun bruinheid. Ze zullen de mooie